

Asia: VN/27452/2020/

Työryhmän mietintö julkisuuslain ajantasaistamisesta

Yleisperustelut sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Huomionne yleisperusteluista sekä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -jaksosta (mietinnön jaksot 2-5 ja 10)?

Työryhmän mietinnössä s. 78 työryhmä on arvioinut tietopyyntöjen siirtovelvollisuuden laajentamista, mutta pitää tarkoituksenmukaisempina ratkaisuna nykytilan säilyttämistä. Digi- ja väestötietovirasto huomauttaa, että tapauksissa, joissa asiakirja on useamman viranomaisen määräysvallassa, on usein haastavaa määräaikojen puitteissa selvittää, mikä viranomainen ratkaisee tietopyynnön. Tämä on mainittu myös 1 lukua koskevassa kohdassa.

Soveltamisalan laajentamista koskevat ehdotukset

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisen hallintotehtävän hoitamiseen kokonaisuudessaan? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Digi- ja väestötietovirasto ei tunnista erityisiä vaikutuksia.

Miten arvioitte vaikutuksia, joita seuraa mietinnössä ehdotetun julkisuuslain soveltamisalan laajentamisesta julkisyhteisön määräysvallassa oleviin yhteisöihin ja säätiöihin? Onko mietinnössä jäänyt tältä osin tunnistamatta joitakin erityisiä vaikutuksia, jotka liittyvät organisaationne erityispiirteisiin?

Digi- ja väestötietovirasto ei tunnista erityisiä vaikutuksia.

Minkälaisia erilaisia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia arvioitte mietinnössä ehdotetulla julkisuuslain soveltamisalan laajentamisella olevan? Ovatko voimassa olevan julkisuuslain salassapitoperusteet riittävät suojaamaan tietoja, joita on ehdotuksen mukaan soveltamisalan piiriin uutena tai laajemmin tulevien toimijoiden hallussa? Onko organisaatiollanne hallussa tietoja, joiden salassapito olisi välttämätöntä esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi eikä niiden salassapito ole mahdollista voimassa olevassa laissa tai erityislaeissa säädettyjen salassapitoperusteiden perusteella?

Digi- ja väestötietovirasto ei tunnista soveltamisalan laajentamisesta aiheutuvia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia.

Muut mietinnön ehdotukset

Olisiko muilla kuin lain soveltamisalaa laajentavilla ehdotuksilla organisaatione näkökulmasta turvallisuusvaikutuksia ja minkälaisia nämä vaikutukset olisivat?

Digi- ja väestötietovirasto ei tunnista soveltamisalan laajentamisesta aiheutuvia turvallisuuteen liittyviä vaikutuksia.

Lakiehdotus ja säännöskohtaiset perustelut

Huomionne luvuittain lakiehdotukseen ja sitä koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin?

1 luku

Ehdotetussa 3 § 1 momentissa säädettäisiin julkisuuslain toissijaisuudesta muuhun lainsäädäntöön nähden: "Jos muussa laissa on tästä laista poikkeavia säännöksiä, niitä sovelletaan tämän lain asemesta." Enemmän tai vähemmän epäselväksi jäisi edelleen se, miten olisi suhtauduttava tilanteeseen, jossa erityislaissa olisi esimerkiksi potilasasiakirja tai sosiaalihuollon asiakirja säädetty salassa pidettäväksi, mutta tiedon pyytäjä (muu henkilö kuin kyseinen potilas) haluaisi tiedon kyseiseen asiakirjaan sisältyvästä tiedonpyytäjää itseään koskevasta tiedosta. Esim. potilas tai sosiaalihuollon asiakas olisi kertonut lääkärille tai sosiaalityöntekijälle käsityksiään tiedon pyytäjän menettelyistä, ja näitä käsityksiä olisi kirjattu lääkärin tai sosiaalityöntekijän laatimaan asiakirjaan, joka sitten olisi toimitettu holhousviranomaiselle. Olisiko tiedon pyytäjällä tällöin lähtökohtaisesti oikeus "itseään koskevan" tiedon saamiseen holhousviranomaiselta julkisuuslain mukaisesti, vaikka erityislaissa ei olisi tällaista tiedon antamista koskevia säännöksiä.

Lisäksi Digi- ja väestötietovirasto kiinnittää huomiota, mitä tulee julkisuuslain ja vasta voimaan tulleen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (703/2023) salassapitosäännösten keskinäiseen suhteeseen. Viimeksi mainitun lain 2 luvun 6 §:n mukaan "Vaitiolovelvollisuudesta ja salassapidosta saa poiketa asiakkaan suostumuksella tai jos siitä on tässä tai muussa laissa säädetty". Toisaalta sitten julkisuuslain 3 § 1 momentissa säädettäisiin julkisuuslain säännösten toissijaisuudesta. Tavallaan kumpikin laki näkee olevansa tältä osin toissijainen muihin lakeihin nähden. Miten tällöin tulisi suhtautua esimerkiksi oikeuteen saada itseään koskevia tietoja toisen henkilön potilas- tai sosiaalihuollon asiakasasiakirjasta. Julkl tunnistaisi tällaisen oikeuden, mutta laki 703/2023 ei. Viimeksi mainittua koskevan HE:n perusteluissa s. 67 lausutaan, että "Laissa viranomaisen toiminnan julkisuudesta on yleissääntely salassapidosta poikkeamiselle ja sen lakkaamiselle, mutta tässä yhteydessä on tarpeen säätää asiasta erikseen johtuen esitettävän lain soveltamisesta sekä julkisessa että yksityisessä sosiaali- ja terveydenhuollossa." https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_246+2022.pdf . Tästä syntyy vaikutelma, että laki 703/2023 olisi kuitenkin tarkoitettu tyhjentäväksi sääntelyksi tältä osin, jolloin esim. oikeutta itseä koskevan tiedon saamiseen toisen henkilön potilas- tai asiakasasiakirjoista ei olisi.

Ehdotetun 3 § 3 mom. mukaan "Sen jälkeen, kun viranomaisen on luovuttanut henkilötiedon tietopyynnön perusteella ja tässä laissa säädettyjen julkista henkilötietoa koskevien pyytämistä ja luovuttamista koskevien edellytysten mukaisesti, tulee tiedonsaajan ottaa huomioon, että hänen

suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn saattaa soveltua henkilötietojen suoja koskeva sääntely. Jos tiedon pyytänyt henkilö esimerkiksi käsittelee saatuja henkilötietoja yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisesti yksinomaan henkilökohtaiseen tarkoitukseen, yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalasta seuraa, että asetusta ei tällöin sovelleta kyseiseen käsittelyyn. Mikäli käsittelyä ei suoriteta yksinomaan henkilökohtaiseen tarkoitukseen, voi henkilötietojen suoja koskeva sääntely tulla sovellettavaksi tällaiseen käsittelyyn." Digi- ja väestötietovirasto katsoo, että jää epäselväksi, missä laajuudessa ja millä keinoin viranomaisen tulisi tietoja luovuttaessa selvittää tietopyytäjän pyytämien tietojen käsittelytarkoitusta ja onko viranomaisella velvollisuus henkilötietoja luovuttaessa ohjeistaa tietopyytäjää henkilötietojen suoja koskevasta sääntelystä.

Ehdotetun 6 § 1 mom. mukaan "kaikkea eri dataa ja informaatiota kuvaavia tallennusjälkiä kutsutaan laissa merkeiksi, joita voidaan tallettaa esimerkiksi sähköisesti. Voimassa olevan lain perusteluissa tällaisiksi merkeiksi on kuvattu sähköisesti aikaansaatuja digitaalisia merkkejä esimerkiksi cd-levyllä. Nykyään sähköisesti aikaansaadut merkit sijaitsevat enimmäkseen erilaisissa tietojärjestelmissä, mutta ne voivat sijaita myös esimerkiksi ulkoisilla tiedonsiirtovälineillä. Tavalla, millä merkki on aikaansaatu tai tallennettu, ei olisi tässä yhteydessä merkitystä vaan merkityksellistä olisi merkkien yhteenkuuluvuus ja se, miten merkkejä on ollut tarkoitus käyttää. Myös sitä, milloin julkisuuslain 19 §:ssä tarkoitettu sähköisessä muodossa oleva tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvä tieto muodostaa asiakirjan (ns. dynaaminen data) olisi arvioitava merkkien yhteenkuuluvuuden näkökulmasta." Digi- ja väestötietovirasto nostaa esiin kysymyksen, minkälaista yksilöintiä tietopyytäjältä voidaan edellyttää, kun kyseessä on 6 § 1 mom. kuvattu "muu tallenne" ja viranomaisen tulisi arvioida, onko kyseessä määritelmän mukainen asiakirja?

Ehdotetun 6 § 2 mom. "Viranomaisen asiakirja on 2 momentin määritelmän mukaan viranomaisen hallussa oleva asiakirja, jonka viranomainen on laatinut tai joka on toimitettu viranomaiselle asian käsittelyä varten tai muuten sen toimialaan tai tehtäviin kuuluvassa asiassa. Momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että viranomaisen hallussa olemisen rinnalla mainittaisiin vaihtoehtoisesti asiakirjan olemisen viranomaisen määräysvallassa. Tällä korostettaisiin sitä, että ratkaisevaa ei ainoastaan olisi asiakirjan sijainti vaan se, että viranomaisella voisi myös muutoin olla asiakirjan tosiasiallinen pääsy ja toimivalta määrätä asiakirjan käsittelystä." Digi- ja väestötietoviraston mukaan voi olla käytännössä haastavaa selvittää, mikä viranomainen ratkaisee tietopyynnön niissä tapauksissa, kun usealla viranomaisella on pääsy ja määräysvalta pyydettyyn asiakirjaan.

2 luku

Mietinnössä ehdotetussa 9 §:ssä säädetään viranomaisen mahdollisuudesta antaa harkinnanvaraisesti tietoa asiakirjasta jo ennen kuin asiakirja on tullut julkiseksi. Pykälän toisessa virkkeessä säädettäisiin, että päättäessään tällaisen tiedon antamisesta viranomaisen on otettava huomioon mitä ehdotetussa 1 §:n 2 momentissa säädetään, käytännössä siis se, että oikeutta tietojen saamiseen ei saa rajoittaa enempää kuin suojattavan edun vuoksi on välttämätöntä. Säännös ei sinänsä ole uusi. Pykälän sanamuoto on kuitenkin kirjoitettu siten, että siinä korostetaan entistä enemmän julkisuusperiaatetta ja sen merkitystä kansanvaltaisessa oikeusvaltiossa. Säännöksen perusteluista saa sen käsityksen, että viranomaisen tulee perustella kielteiset päätöksensä demokratiaan ja oikeusvaltioon liittyvillä argumenteilla silloinkin, kun tietopyyntö

kohdistuu asiakirjaan, jota koskeva tiedonsaantioikeus ei ole vielä alkanut. Tällaisenaan säännös voi kannustaa valmisteluvaiheen asiakirjoihin kohdistuvien tietopyyntöjen tekemistä myös kiusantekomielessä. Jos säännöksen toisella lauseella on ollut tarkoitus lisätä avoimuutta yhteiskunnallisesti merkittävien hankkeiden valmisteluvaiheessa, asian voisi tuoda esiin myös pykälän sanamuodossa siten, että pykälässä ei vain viitattaisi yleisesti ehdotettuun 1 pykälään. Sen sijaan säännöksessä voitaisiin kirjoittaa auki, että perusteluvollisuus koskee juuri yhteiskunnallisesti merkittävien hankkeiden valmisteluasiakirjoja, eikä esimerkiksi yksityistä henkilöä koskevaa hallintomenettelyä.

Ehdotetussa 10 §:ssä säädettäisiin asianosaisen tiedonsaantioikeudesta. Säännös on kirjoitettu suurin piirtein samaan muotoon kuin voimassa olevan julkisuuslain 11 §. Säännöstä koskeviin perusteluihin on kirjattu, että muilla kuin julkisilla tiedoilla viitataan muun muassa tietoon, johon kohdistuu luovutusrajoituksia 15 §:n perusteella, eli käytännössä henkilötietoja. Ehdotetun 15 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen ei saa luovuttaa henkilötietoja, jos on ilmeistä, että tiedon pyytäjällä ei ole oikeutta käsitellä tietoja. Mietinnön perusteella ei ole selvää, miksi asianosaisasema oikeuttaisi henkilötietojen käsittelemiseen tietosuoja-säännösten vastaisesti. Toki asianosaisen tiedonsaantioikeus kohdistuu ainoastaan sellaisen asiakirjan sisältöön, jolla on ollut vaikutusta tai joka on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Kyse ei siis useimmissa tapauksissa liene kovin suuresta joukosta henkilötietoja. Silti on vaikea nähdä, miten asianosaisaseman perusteella tapahtuva henkilötietojen käsittely sopisi yhteen tietosuoja-asetuksen mukaisen käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen kanssa.

Digi- ja väestötietovirasto nostaa esiin myös kysymyksen asianosaisaseman määräytymisestä tietojärjestelmien lokitietoihin liittyen. Tietosuojavaaluttetun linjaus on ollut, että rekisteröidyllä ei ole tietosuoja-asetuksen mukaista oikeutta saada pääsyä omia tietojaan koskeviin lokitietoihin. Tulkinta on ollut se, että lokitiedot eivät ole rekisteröityä koskevia henkilötietoja vaan niitä työntekijöitä koskevia henkilötietoja, jotka ovat käsitelleet rekisteröityä koskevia henkilötietoja. EU-tuomioistuimen tuomio asiassa C 579/21 aiheuttanee muutoksia tuohon linjaan, mutta rekisteröidyllä ei kuitenkaan jatkossakaan tulle olemaan tietosuoja-asetuksen nojalla oikeutta kaikkiin hänen henkilötietoihinsa liittyviin lokitietoihin. Joka tapauksessa omiin rekisteritietoihinsa liittyvien lokitietojen pyyntöjä on toistaiseksi käsitelty nimenomaan julkisuuslain mukaisina tietopyyntöinä, ellei erityislaeissa ole ollut lokitietojen pyytämistä erityissääntelyä. Vaikka erityislaissa, kuten laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista (661/2009), onkin lokitietojen luovuttamista koskeva erityissäännös (58 §), säännöksessä on viitattu asianosaisen tiedonsaantioikeuden osalta nykyisen julkisuuslain 11 §:ään.

Asianosaisasemaa on lokitietopyyntöjä koskevassa oikeuskäytännössä (esim. KHO:2020:141) tulkittu varsin tiukasti. Käytännössä asianosaisaseman syntymiseen on edellytetty sitä, että viranomaisen on ryhtynyt valvontatoimiin rekisterissä olevien henkilötietojen virheellisen käsittelyn johdosta. VTJ-kyselyihin, eli Digi- ja väestötietoviraston tarjoamaan palveluun, jossa voi hakea yksittäisiä ajantasaisia henkilö-, rakennus- tai huoneistotietoja väestötietojärjestelmästä, nähden tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että asiakkaan tulisi pystyä nimeämään ne organisaatiot, joiden osalta väärinkäyttöä aletaan selvittää. Käytännössä asiakkaan on kuitenkin vaikea nimetä kaikkia mahdollista tahoja, jotka hänen VTJ-tietojaan ovat palvelun kautta katsoneet.

Mietinnössä ehdotetun 11 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada itseään koskeva tieto viranomaisen asiakirjasta 10 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyin rajoituksin. Pykälän 2 momentin mukaisesti henkilötietojen tarkastusoikeudesta säädetään erikseen. Kun työryhmä pyysi viranomaisten kokemuksia julkisuuslain soveltamisesta, useammassa lausunnossa oli mainittu haaste erottaa, milloin asiakkaan esittämässä pyynnössä on kyse julkisuuslain mukaisesta omia tietoja koskevasta tietopyynnöstä vai tietosuoja-asetuksen mukaisesta pyynnöstä tarkastaa omat henkilötiedot. Tässä mietinnössä ehdotettu säännös ei varsinaisesti tee selkeämmäksi julkisuuslain mukaisen itseä koskevan tiedonsaantioikeuden ja tietosuoja-asetuksen mukaisen omien tietojen tarkastusoikeuden välistä eroa. Mietintöön kirjatuihin pykäläkohtaisiin perusteluihin on toki mainittu erot siinä, mitä tarkoitusta varten nämä oikeudet on säädetty. DVV toteaa kuitenkin, että muistiossa ehdotettu sääntely ei helpota viranomaisen tulkintahaasteita siinä, millä perusteella asiakkaan pyyntöä tulisi käsitellä.

3 luku

Digi- ja väestötietovirasto pitää kannatettavana sitä, että säännöksissä käytetään termiä "tiedonsaantioikeuden alkaminen" aikaisemman "julkiseksi tulemisen" sijaan.

4 luku

Mietinnössä ehdotetun 14 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen asiarekisteriin ei tarvitse rekisteröidä vireillepanijaa, jos tiedon pyytäjällä ei ole velvollisuutta selvittää henkilöllisyyttään. Digi- ja väestötietovirasto pitää muutosta aiheellisena tiedonhallintalain ja julkisuuslain välisen ristiriidan poistamiseksi. Jollakin tapaa tulisi kuitenkin huomioida, että tietojen pyytäjän rekisteröimättä jättäminen saattaa aiheuttaa ongelmia tietojen toimittamisessa.

Ehdotetussa 15 §:ssä säädettäisiin tiedon pyytämisestä julkisia henkilötietoja sisältävästä asiakirjasta. Sääntelyn irrottaminen nykyisessä laissa olevasta henkilörekisterin käsitteestä on ehdottomasti askel oikeaan suuntaan. Samoin se, että mahdollisuus antaa tietoja ei enää riipu pyytämistavasta.

Ehdotetun 15 §:n mukaisesti viranomaisen tulisi pyynnön perusteella arvioida, onko pyynnön kohteena henkilötietoja, joiden käsittelyyn liittyy erityisiä riskejä ottaen huomioon tietojen luonne, määrä ja niiden merkitys yksityiselämän suojan kannalta. Säännöksen perusteluissa nostetaan erityisiä riskejä sisältävästä käsittelystä esimerkiksi ensinnäkin pyydettävien henkilötietojen suuri määrä. Toisena esimerkkinä on mainittu se, että pyydetyt henkilötiedot kohdistuvat lapsiin tai muihin erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin. Määritys jättää kuitenkin merkittävästi tulkinnanvaraa sille, mistä pykälässä tarkoitetuissa käsittelyyn liittyvissä erityisissä riskeissä voisi olla kyse. Esimerkiksi henkilötunnusta on käytännössä kohdeltu hieman ehdotetussa pykälässä tarkoitettuun tapaan. Vaikka henkilötunnus ei sinänsä ole salassa pidettävä, sen luovuttamisessa on kuitenkin noudatettu pidättyvyyttä. Perusteluissa esitettyjen esimerkkien

valossa yksittäisen henkilön henkilötunnusta ei ilmeisesti jatkossa voisi pitää ehdotetussa säännöksessä tarkoitettuna henkilötietona, jonka käsittelyyn liittyy erityisiä riskejä.

Viranomainen voi ehdotetun 15 § säännöksen mukaan pyytää ilmoittamaan henkilötietojen käyttötarkoituksen myös, jos pyynnön perusteella syntyy perusteltu epäily siitä, että annettuja tietoja on tarkoitus käsitellä ilman tietosuojasääntelyn mukaista laillista perustetta. Ehdotettu sääntely edellyttää julkisuuslakia tulkitsevalta viranomaiselta varsin laajaa tietoa tietosuojasetuksesta ja sen tulkintakäytännöistä. Kotitalouspoikkeuksen soveltamisala ei ole millään tavalla selvärajainen, 6 artiklan mukaisista eri käsittelyperusteiden tulkinnasta puhumattakaan. Voidaan myös kysyä, mikä on hallintolain 31 §:n mukainen riittävä selvitys käsittelyn oikeusperusteesta varmistumiseksi. Tähän asti tietosuojasetuksen noudattamista valvova viranomainen on Suomessa ollut Tietosuojavaltuutettu. Ehdotetun muutoksen myötä tietosuojasetuksen noudattamista koskevaa valvontaa siirretään kaikille ehdotetun uuden julkisuuslain soveltamisalaan kuuluville viranomaisille ja muille yhteisöille. Ehdotettu säännös on varmaankin aiheellinen ja sisällöltään perusteltu. Mietinnössä ehdotettu sääntely tulee kuitenkin lisäämään tietosuoja koskevan perehdytyksen ja koulutuksen tarvetta julkisuuslakia soveltavissa viranomaisissa ja yhteisöissä. Tämä merkitsee ainakin tilapäistä resurssitarpeen kasvua tietopyyntöjä käsittelevissä tahoissa.

Mietinnössä ehdotetun 16 §:n 2 momentissa säädettäisiin siitä, kuka viranomaisen henkilöstöön kuuluva antaa pyytäjälle asiakirjassa olevan tiedon. Samassa momentissa säädettäisiin myös siitä, että pyytjä voi saattaa asian viranomaisen ratkaistavaksi. Säännöksen yhteydessä voi nostaa esille kysymyksen laissa käytettävästä ilmaisusta "saattaa ratkaistavaksi". Jos laissa käytettäviä käsitteitä on muutenkin tarkoitus selkiinnyttää, niin voisiko tässä yhteydessä ajatella puhuttavan yksinkertaisuuden vuoksi (valituskelpoisen) päätöksen pyytämisestä?

Digi- ja väestötietovirasto pitää hyvänä ehdotuksena mietinnön 16 § 5 momenttiin sisältyvää säännöstä siitä, että viranomainen voisi kieltäytyä tietopyynnön toteuttamisesta silloin, jos se edellyttäisi viranomaiselta ilmeisen kohtuuttomia toimia.

Ehdotetussa 18 §:n 1 momentissa säädettäisiin tietopyyntöjen käsittelemisen määräajoista. Säännöksen mukaan tietopyyntö on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto viranomaisen asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun asian ratkaiseva viranomainen on saanut tietopyynnön. Nykyisen julkisuuslain mukaan tieto julkisesta asiakirjasta on annettava viimeistään kahden viikon kuluessa. Säännöksen sanamuodosta on siis otettu pois maininta "julkisesta" asiakirjasta. Perusteluissa tätä on perusteltu sillä, että määräaika koskee myös muiden kuin julkisiin asiakirjoihin kohdistuvien tietopyyntöjen käsittelyä. Perustelu on sinänsä hyväksyttävä. Julkinen-sanon pois jättämisen seurauksena pykälän sanamuoto on kuitenkin tarpeettoman ehdoton: "tieto viranomaisen asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian". Ehdotetussa muodossa säännös antaa julkisuuslain kokonaisuutta tuntemattomalle asiakkaalle kuvan, että kaikki pyydetty tieto tulee aina antaa, oli se julkinen tai ei. Tämä on omiaan aiheuttamaan aiheettomia yhteydenottoja tietopyyntöjä käsitteleviin viranomaisiin ja muihin julkisuuslain soveltamisalaan kuuluviin tahoihin.

Se, että määräaika lasketaan tietopyynnön saamisesta nimenomaan tiedon antamiseen voi joissain tapauksissa olla ongelmallinen. Viittaamme tällä tapauksiin, joissa tietopyynnössä on useampi kuin yksi asianosainen, ja vaikka pyydetty tieto on päätetty antaa, päätöstä ei katsota voitavan panna täytäntöön ennen kuin päätös on tullut lainvoimaiseksi. Tällaisia tapauksia on ollut esimerkiksi edunvalvonnan tarpeen selvittämistä koskeviin asiakirjoihin liittyen. Joku henkilö on tehnyt holhousviranomaisena toimivalle Digi- ja väestötietovirastolle holhoustoimilain mukaisen ilmoituksen edunvalvonnan tarpeesta olevasta henkilöstä. Ilmoituksen kohde pyytää julkisuuslain mukaisella tietopyynnöllä itselleen ilmoitusasiakirjaa. Edunvalvonnan tarvetta koskeva ilmoitus sisältää usein terveydentilaa koskevia ja mahdollisesti myös taloudellista tilannetta koskevia tietoja, ja on siten ainakin osin salassa pidettävä. Ilmoituksen kohteena olevalla henkilöllä saattaa kuitenkin nykyisen julkisuuslain asianosaisjulkisuutta koskevan säännöksen mukaan olla oikeus saada itselleen tällainen salassa pidettävä asiakirja. Asiakirjapyyntöä käsitellessä tulee kuitenkin harkittavaksi se, voiko tiedon antaminen asiakirjasta olla vastoin ilmoituksen tekijän erittäin tärkeää yksityistä etua. Tietopyynnössä tarkoitettujen ilmoituksen tekijä on tällöin usein asianosainen tietopyyntöasiassa, jolloin asiassa tehtävä päätös annetaan tiedoksi myös hänelle, ja hänellä on mahdollisuus valittaa päätöksestä. Jos Digi- ja väestötietovirasto päättää antaa pyytäjälle tämän vaatiman edunvalvonnan tarvetta koskevan ilmoituksen siitä huolimatta, että ilmoituksen tekijä on vedonnut erittäin tärkeään yksityiseen etuun, päätöstä ei yleensä panna täytäntöön heti, vaan vasta kun päätös on tullut lainvoimaiseksi. Tällöin päätöksen tekemisestä "tiedon antamiseen", eli päätöksen lainvoimaiseksi tulemiseen ehtii kulua vähintään muutoksenhaku-aika, eli 30 päivää, jolloin tietopyynnön käsittely on ehdotetun 18.1 §:n sanamuodon mukaan aina viivästynyt. Mietinnössä esitetyn 18 §:n mukaan välttämättömään kuulemismenettelyyn kuluva aikaa ei oteta huomioon 14 vuorokauden määräaika laskettaessa. Tämä on askel oikeaan suuntaan, mutta DVV katsoo, että määräajan laskemisessa tulisi huomioida myös se mahdollisuus, että tietopyyntöä koskeva päätös voidaan panna täytäntöön vasta valitusajan päätyttyä.

5 luku

Digi- ja väestötietovirasto katsoo, että ehdotettu 23 § viranomaisen viestinnästä on positiivinen lisä julkisuuslakiin, jossa viranomaisen toiminnan avoimuus korostuu. DVV nostaa esiin, että uusi säännös ja täsmällisemmät vaatimukset vaikuttavat viestinnän työmääriin ja/tai kustannuksiin. DVV on rekrytoimassa vakituista kielenhuoltajaa, jolla varaudutaan selkokielen tarpeen kasvuun.

6 luku

-

7 luku

Digi- ja väestötietovirasto pitää ehdotettuun 32 §:ään sisältyviä säännöksiä suostumuksesta tiedon antamiseen jossakin määrin käytännölle vieraina. Yksityishenkilöiden välisessä suhteessa "suostumus" käytännössä yleensä puetaan valtakirjan muotoon. Tällöin jouduttaisiin uuden säännöksen puitteissa pohtimaan sitä, olisiko suostumuksen sisältöä koskevia vaatimuksia sovellettava tällaiseen valtuutukseen. Ehdotettu säännöshän edellyttäisi, että "luonnollisen henkilön antamasta suostumuksesta tulee käydä ilmi, että se on annettu vapaaehtoisesti ja nimenomaisesti sekä tietoisena siitä, mihin tarkoitukseen tietoja voidaan käyttää." Säännöksen soveltaminen valtuutuksiin jää epäselväksi sekä ehdotetun säännöstekstin että perustelujen puitteissa. Nähtävästi tällaisen suostumuksen ja valtuutuksen sisältävän asiakirjan tekstiin tulisi sisältyä maininta siitä, että se on annettu vapaaehtoisesti. Tämä kuulostaa jokseenkin naiivilta. Toisaalta muuta selvitystä kuin tällainen maininta vapaaehtoisuudesta tuskin voitaisiin vaatia.

Digi- ja väestötietovirasto nostaa myös esiin, että ehdotetun 35 § pykälän 1 momentissa säädettäisiin salassa pidettävien tietojen antamisesta Kansallisarkistoon arkistoidusta viranomaisen asiakirjasta tutkimusta tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten.

Tietojen antaminen arkistosta koskee Digi- ja väestötietoviraston tietojen mukaan myös muita arkistoja, kuin Kansallisarkisto: esim. Kunnalliset arkistot sekä Arkistolaissa mainitut muut arkistot. Digi- ja väestötietovirasto ehdottaa, että säännöksessä voisi säännellä yleisemmin myös muista arkistoista. Lisäksi huomautetaan, että sääntely jättää avoimeksi kysymyksen siitä, kuinka tietojen antamisessa toimitaan tilanteissa, joissa tietoa säilytetään pysyvästi alkuperäiseen käyttötarkoitukseen esim. lain nojalla eikä tieto koskaan siirry Kansallisarkistolle eikä muuhunkaan arkistoon?

Ehdotetun 36 § 2 momenttiin ehdotetaan voimassa olevaa lakia täsmällisempää säännöstä siitä, milloin tutkimuslupa voidaan peruuttaa. Digi- ja väestötietovirasto pitää täsmällistä säännöstä tutkimusluvan peruuttamisesta tarpeellisenä ja hyvänä lisäyksenä lakiin.

8 luku

-

Muut huomiot

Muut mahdolliset huomionne?

-

Jalonen Aino

Digi- ja väestötietovirasto

Hagström Sara

Digi- ja väestötietovirasto - Lakiasiat/Oikeudelliset asiat- ryhmä